

державної скарбниці в 50 крб. — на 58 920 тис. крб. і розмінних марок — на суму 3 456 300 крб [1, с.109].

ЛІТЕРАТУРА

1. В. І. Поліщук. З історії політики української Центральної ради, Гетьманщини та Директорії у сфері грошей і грошового обігу (1917 – 1920 рр.) // Історія народного господарства та економічної думки України, 2005. Вип. 37-38. С. 105–116.
2. Гроші революції. Хто, коли і як надрукував перші гроші республіки. Історична правда: веб-сайт. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/02/19/152099/> (Дата звернення: 23.11.2019)
3. Гроші УНР та Української Держави. 1917–1921 роки. Радіо свобода: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-banknotes-1917-1921/28449363.html> (Дата звернення: 23.11.2019)
4. І. Ветров. Національні грошові знаки України 1917-1920 рр. / І. Ветров, М. Виговський // Київська старовина: Історичний науково-популярний та літературний журнал, 1993. № 1. С. 88–93.
5. Р. М. Шуст. НумізMATика. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ, 2009. 376 с.

Гуменюк Діана

Науковий керівник – доц. Григорук А. А.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ 1929-33 РР.

Сьогодні, в умовах нестійкості економічних процесів під дією різних чинників, виникає потреба розглянути питання нестабільності світових національних економік і проаналізувати основні причини, що призводять до негативних тенденцій у їх розвитку. Будь-які порушення функціонування економічного механізму країни, що можуть бути спричинені різного роду внутрішніми та зовнішніми чинниками, здатні зумовити низку негативних тенденцій, які впливають на економіку не тільки слаборозвинених або країн, що розвиваються, а й прогресивних країн світу [1, с. 197].

Процес глобалізації економіки у світі викликає постійні проблеми на різних етапах розвитку національних економік, порушує баланс механізму господарювання, викликає дисбаланс національної економіки, загострює питання наявних суперечностей, які нагромаджувались протягом певного відрізка часу. Активізація цих суперечностей стала причиною виникнення економічних та фінансових криз із різною глибиною загострення проблем [1, с. 199].

Криза, як явище, має складний соціально-економічний та політичний характер, тому розуміння причин та передумов цього явища дає можливість зробити роботу над помилками, розробити нові шляхи розвитку економіки країни. Саме тому зараз, в нашому глобалізованому світі, вивчення причин та передумов виникнення світових економічних криз є таким важливим. У цьому і полягає актуальність дослідження [1, с. 199].

Значною світовою економічною кризою стала Велика Світова криза 1929 року. Велика депресія, як її називали, стала наймасштабнішою за наслідками кризою ХХ століття. Розпочалась вона з обвалу акцій на фондовому ринку 24 жовтня у так званій «Чорний четвер» в США, і поширилася в Латинській Америці, Західній Європі та інших країнах Азії і Африки [2, с. 5]. Вона стала настільки потужною, що охопила всі індустріально розвинені країни світу. Для того, щоб краще зрозуміти природу цього масштабного економічного катаклізму, нам потрібно зрозуміти, якою була соціально-економічна та політична ситуація у світі напередодні [1, с. 199].

Перша світова війна спричинила собою крах системи класичного золотого стандарту. Його швидкому відновленню відразу після війни завадила притаманна тому періоду економічна та політична нестабільність, особливо німецька гіперінфляція початку 20-х рр. У 1922 р. на Генуезькій міжнародній економічній конференції була оформлена Генуезька валютна система як грошова система 30 країн, заснована на золотодевізному стандарті. Вона змінила Паризьку

(1867 року), засновану на золотомонетній системі. Протягом 1928–1931 рр. до нової системи увійшло більше сорока територіальних утворень. Потім була Велика депресія, яка підірвала міжнародну фінансову взаємодію, і система золотого стандарту швидко розпалася [3, с. 185].

За 1920-ті рр. остаточно відбувся перехід економічного центру Мир-Системи в США. До початку кризи США, які опинилися в епіцентрі Великої депресії, випускали 44% промислової продукції всього світу (без СРСР), що було більше, ніж випускали Англія, Франція, Німеччина, Італія та Японія разом узяті. По експорту США посіли перше місце в світі ще під час Першої світової війни. У 1929 р. Англія вперше за 300 років поступилася іншій країні першістю в загальному обороті зовнішньої торгівлі. Дуже істотні зміни відбулися в соціальному житті і соціальному законодавстві цілого ряду країн, що виразилося у зменшенні тривалості робочого дня і зростанні соціальних гарантій та соціального страхування. У США деякі зміни почалися ще до кризи 1920 р., зокрема введення 8-годинного робочого дня і обмеження використання дитячої праці. В Європі соціалістичні партії посилили свій вплив, що позначилося в прийнятті низки важливих соціальних законів. Таким чином, заробітна плата все більше переставала регулюватися тільки попиту і пропозицією, що було однією з причин такого високого рівня безробіття в період Великої депресії, так як рівень зарплати не знизився адекватно падінню виробництва (як це бувало в період криз XIX сторічч.), а основна стихійна регуляція йшла за рахунок звільнень. Те саме стосувалося і цін. Збільшення соціальних гарантій та інших державних витрат було однією з важливих причин підвищення податкових вилучень у багатьох країнах. При цьому, спрямованість податкової політики йшла в сторону її більшої справедливості, тобто запровадження або зміни прогресивної шкали прибуткового податку, збільшення податку на спадщину і т. п. Тобто податки дедалі помітніше стосувалися саме багатой і заможної частини населення. Треба відзначити, що істотно розширилася і демократична база в багатьох країнах, так як право голосу стали отримувати жінки та молодь [3, с. 185].

То що ж спричинило початок Світової кризи 1929–1933 рр.? Після Першої світової війни західноєвропейські країни виявилися боржниками США. Держави-переможниці сподівалися повертати значну частину боргів за допомогою репарацій, одержуваних від Німеччини, але та до їх виплат виявилася нездатна. Сполучені Штати відмовлялися прощати або знижувати борги, замість цього американські банки надавали європейським країнам все нові позики, які повинні були використовуватися для повернення колишніх боргів. Ця фінансова стратегія США не спрацювала головним чином через поглиблення кризових тенденцій в промисловості і сільському господарстві західноєвропейських країн: можливості повернення ними боргів Сполученим Штатам не тільки не збільшувалися, але навіть скорочувалися. Американська економіка в значній мірі стала заручницею європейської. Таким чином, епіцентром світової економічної кризи 1929–1933 років стали Сполучені Штати Америки [2, с. 6].

Але все ж, на думку прихильників концепції економіки попиту, не це стало головною причиною економічної кризи 1929–1933 рр. у Сполучених Штатах. Вони вбачають походження кризи у соціально-економічних процесах всередині США. Можна відзначити, що цю причину в якості головної виділив ще Ф. Рузвельт в ході своєї передвиборчої президентської кампанії 1932 р. Він вказував, що швидке зростання продуктивності праці і товарної продукції, що спостерігалось в Америці 1920-х рр., не підкріплювалося радикальним оподаткуванням корпорацій і перерозподілом стрімко зростаючих прибутків з урахуванням інтересів більшості суспільства. Продуктивні потужності нації безперервно збільшувалися, а її споживчі можливості, в силу байдужості і всевладдя великого бізнесу, змінювалися слабо [2, с. 6].

Наростанню майнових контрастів сприяла і фінансова політика Республіканської партії, що незмінно перемагала на президентських виборах 1920-х рр. Партія проголосила однією з головних цілей зниження податків, головним бенефіціарієм якого став верхній клас. У 1921 р прогресивний податок на частину індивідуального доходу, що перевищував 1 млн дол., було знижений з 66 до 50%, в 1924 році він був знижений до 40%, а в 1926 р. до 20%. У ці ж роки приблизно наполовину було знижено максимальні податки на спадщину та нерухомість. Таким чином, кожен супермільйонер, серед яких і Ендрю Меллон, беззмінний міністр фінансів і автор податкових законопроектів, щорічно зберігав сотні тисяч, а то і мільйони доларів, в той час, як економія платника податків з нижчого чи середнього класу становила кілька десятків долларів.

Кожен представник із 25 тис. сімей з річним доходом понад 100 тис. дол., мав можливість споживати в 40 разів більше представника середнього класу. Переважна кількість цих інших американців не мали купівельної спроможності для придбання багатьох нових товарів, призначених для масового користування, а 25 тисячам багатих родин ці товари в такій кількості були не потрібні. Дана ситуація створювала фундаментальні причини кризи надвиробництва і економічного колапсу [2, с. 7].

Велика депресія – це глобальна криза, яка різко змінила тенденції розвитку в світі, як економічні, так і політичні, змінила всю систему міжнародних розрахунків і золотовалютну систему, стиснула світову торгівлю. В результаті кризи і зростання протекціонізму, за даними Ліги Націй, обсяг світової торгівлі з 1929 по 1933 рр. скоротився в три рази. Світ в цілому в кризі 1929 року був відкинутий приблизно до 1908–1909 рр., Промисловість Франції – до 1911 р., США – до 1905-1906 рр., Німеччини – в 1896 рік Англії – до 1897 року. Варто сказати кілька слів і про ситуацію в Латинській Америці, економіка якої великою мірою залежала від кон'юнктури світового ринку. Загальна вартість експорту за 4 кризових роки зменшилася майже в 3 рази, в результаті чого виробництво ряду експортних продуктів катастрофічно скоротилося [3, с. 201].

Економічна криза підірвала матеріальну і соціальну основи ряду американських політичних режимів і призвів до бурхливих політичних струсів і революцій [3, с. 201]. У Німеччині в результаті депресії до влади прийшли націонал-соціалісти на чолі з Гітлером, а в Італії до початку становлення фашизму. У підсумку можна сказати, що Велика депресія, яка почалася в США, призвела до Другої світової війни [4, с. 172].

ЛІТЕРАТУРА

1. О. В. Орловська Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки та шляхи подолання // Науковий вісник НЛТУ України, 2015. №2. С. 197–202.
2. В. В. Согрин. Экономический кризис 1929–1933 гг. в США и современность // Вестник МГИМО, 2009. №3-4, С. 3–18.
3. Л. Е. Гринин. Великая депрессия 1929–1933 гг. // Философия и общество, 2009. С. 184–201.
4. М. С. Агафонова, М. А. Аладьина. Мировой экономический кризис 1929–1933 гг. и его значение // Международный журнал экспериментального образования, 2011. № 8. С. 171–172.

Киданюк Вікторія
Науковий керівник – доц. Григорук А. А.

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Сучасному етапу розвитку економіки притаманні активні міграційні процеси. Міграційні процеси належать до складних системних об'єктів дослідження. В промислово розвинених країнах переважає імміграція, натомість в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною до ринкової економікою – еміграція. Міграційні процеси суттєво впливають на розвиток економіки кожної країни

Мета: проаналізувати як впливають міграційні процеси на українську економіку

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Розробкою теоретичних засад дослідження міграційних процесів займалися такі дослідники, як В. Переведенцев, О. Піскун, І. Прибиткова, Ю. Римаренко, У. Садова, Е. Лібанова, О. Хомра та інші. Незважаючи на їх значний науковий доробок, ці питання і досить залишаються актуальними, особливо в умовах зменшення кількості та якості людського капіталу

В умовах становлення ринкової системи господарювання і розвитку міжнародних процесів глобалізації, майже у кожній країні тією чи іншою мірою поширюються міграційні процеси, що включають міграцію висококваліфікованої робочої сили. Це, як правило, негативно впливає на економіку країн, з яких масово емігрують потенційні працівники.

Саме для нашої країни це є особливою загрозою, що можна пояснити нестабільністю економічної і політичної ситуацій, стрімким підвищенням рівня безробіття, а також етнічними, релігійними особливості та рядом інших факторів.